

# Çaga oýunjaklary-da gana bulanan bolsa, tümlükde biz, eý dünýä!

Category: Kitapcy, Oýlanmalar, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Çaga oýunjaklary-da gana bulanan bolsa, tümlükde biz, eý dünýä! ÇAGA OÝUNJAKLARY-DA GANA BULANAN BOLSA, TÜMLÜKDE BIZ, EÝ DÜNYÄ!



Fotosurat: Samar Abu Elouf / NYT / Redux

Ah!

*Dil açsady-da şu hasratlar*

*Gürlesedi-dä eger,*

*Jany ýananlar,*

*Janyndan we ýaryndan jyda düşenler.*

Kim bilýär,

Nämeleri aýdyp bererdiler?

Mazarda ulalmaga garaşýan çagalar!

Çagasyz oýunlar

Oýunsyz köçeler...

Belki-de utanardylar!  
Dünýäni şolarsyz,  
Şolary dünýäsiz goýan  
Ad-am-jyk-lar!

Hawa, dün 20-nji noýabrdy. Ýagny, kagyz ýüzündäki bütindünýä derejesinde bellän «Çagalaryň hukuklaryny goramagyň günü»! Çagalaryň elindäki oýunjaklaryňam gara gana bulanýan şu günlerinde Gazany we gazaly çagalary pikir edenimizde, bu howalaly jümle gulaga nähili geň eşidilýär.

**Asuda durmuşda ýaşamaga we oýnap-gülmäge her bir çaganyň haky bar!**

Eýsem Gazada çaga bolmak we ulalmanka nowçalygyňa ölüp gitmek nämäni aňladýar?

Hemmelere masgaraçylykdan doly bir soragy bereýinmi:

Kim aýdyp biljek, Gazada dünüň özünde ady bomba bolan ölüm ýükli sumkalaryň içinde näçe çagajyga ölüm sowgat edilendigini? Özem hut Çagalaryň hukuklaryny goramagyň halkara gününde!

Ysraýylyň edýän hüjümleri sebäpli Gazada günüň her sagadynda ortaça alty çaga öldürilýär. Özem hut dünýäniň gözünüň alnynda.

Hamana Gazada ölyän o neresse çagalar çaga däl ýaly we Gaza hamana başga planetada ýaly garalýar. Ýogsa bular ýaly wagşyýanalygy görmezlige salmak üçin köp döwlet ýolbaşçysy edil düýegüş ýaly kellesini guma sokup durmaly. Üstesine bütin bu masgaraçylyga we hasrata dözmän dünýäniň çar künjünde protest bildirip wyždanlarynyň sesi bilen bagyryan we gazaly çagajyklaryň perýadyny eşitdirmäge dyrjaşyan millionlarça adamyň sesi-de indi wyždansyzlyk ukusyna giden dünýä liderlerini oýandyrmakdan ejiz gelýär.

Bir zady pikir edýärin: adam hukuklary diýilse, mangalda kül goýmaýan, emma ýagdaý özi bilen baglanyşykoy bolmasa, hiç kimsä adam gözi bilen seretmeýän bu ikiýüzli liderler taryhyň önünde nähili hasap bererlerkä?

Ýogsam bolmasa, adam bolmak üçin mazlумыň reňkine seredilýärmä näme. Özgäniň hasratyna seredende reňk saýgarmaýan kör bolmalyka, hasrata kör gözler bilen seretmek wyždanyň ýedi gat ýeriň teýine batmagy däl-de eýse näme?



**Fotosurat: Abed Rahim Khatib / AA**

Bu zuluma we ölümlere sesini çykarman oturanlaryň hemmesi adamzadyň hakydasynda ullakan masgaraçylyk bolup galar we geljekki nesiller olary hemişe şu masgaraçylygyň hapa ady bilen ýatlarlar.

«XVII asyr matematikanyň asyrydy, XVIII asyr tebigat ylymlarynyň, XIX asyr biologiýanyň. Biziň XX asyrymyz gorkynyň asyrydyr» diýen Alber Kamýu häzirkä başdan geçirýän döwrümizi görse näme diýjegini bilemok, emma men häzirkä döwrümize seredip, «Merhemetsizligiň we adalatsyzlygyň asyry» diýýärim. Bujurygy çykan dünýämizi o başyndan bu başyna kino lentasy ýaly göz önümden geçirenimde, merhemetiň we adalatyň gara güýç we häkimiýet üçin gabat gelen ýerde rehimsiz kerçelýändigini we adamzat wyždanymyň diriligine dikbaşasak gömülýändigini görýärim.

Nirä seretsem, aýry-aýry tümlük... Niräme öwrülsem, başga-başga rehimsizlik... Hem bularyň arasynda urnup ýatan adamkärçilik... Hasratyň we tümlügiň höküm sürýän porsy eýýamynda, gynansak-da, iň uly zyýany naşyja bedenleri bilen garawsyz galan bigünä

çagajyklar çekdi we şindizem çekip gelyär.

«Ýene bir gezek dünýä insem, näçe tank, tüpeň, ýarag bar bolsa, hemmesini eredip saz gurallaryny, jünbüş, tüýdük, surnaý ýasardym» diýip, şu arzuwynyň mümkin bolmajak ahmyry bilen aramyzdan sogrulyp giden ussat bagşy Aram Tigrany ýada salýaryn.

Onuň ýaraly ýüreginden paýrap çykan içi parahatçylykdan we söýgüden püre-pür doly bu sözleri kalbymyň adam ysny saklap galan her çüňkünde ýaňlanyp dur.

Gara nebisleri adamkärçiliklerinden uly wyždansyzlaryň eden etmişleriniň almytyny almaga mejbur edilen şol bigünä bakysly owadan çagajyklaryň hasratly ahwalyny görenimde, jigerim söz bilen beýan edip bolmajak oduň içinde ýanyp kül bolýar.

Köplenç ol çagajyklaryň gözüne seretmäge bognum ysmaýar we nämüçindir göýä olaryň başdan geçirýän bu ähli horluklarynyň we garaňkylyklarynyň sebäbi özüm ýaly duýýaryn. Soňundanam çydam edip bolmajak utanja gark bolýaryn.

Dünýäniň nirsine seretsem seredäýin, hemme ýerde ady uruş-jeň bolan, ady açlyk bolan, ady milletparazlyk bolan aýry-aýry mahlugyň penjesinde urnup ýaran yzaly çagalary görýärim.



**Fotosurat: Reuters**

«Nirede bir jan ölse, şol ýerlidir ýüregim» diýen şahyr Ahmet Arifiň setirlerini goýan şol belent adamkärçiligiň saklanyp galan yerinden seslenýärim.

Gözüm bir ýanda gizlenpeçek oýnanda bukulmaly yerinde



bombalardan gaçyp ölümden bukulmaga çytraşýan gazaly çagajyklara ýüregim örtense, beýleki bir ýanda açlykdan iňleýän we süňk bilen gury ham bolup galan ejizje göwresi bilen ölüme garşy direnýän afrikaly biçäre çagajyklary görýär. Olar **«Biz açlykdan we horlukdan ýaña gyrylyp ýatyrkak, siz aşa doklukdan ýaña semizligiňizden gutulmak üçin millionlary sowýan, açgöz, bizi eşitmeýän merhemetsizlersiňiz»** diýip, açlygyň we ýetde-gütdeligiň şarpygyny hapa ýüzlerimize urýarlar.

Maňlaýyna gaýgy-gam ýazylan, ölüm we zulum gusýan geografiýalardan gaçyp halas bolmaga synanyşýan we umydyň ýolagçylygyna çykanra ite-guş şam bolan, aşmaga synanyşan daglarynda gysyň aňzagynda saňgaty bolup galan owgan çagalarynyň we deňiziň öçli tolkunlarynyň arasynda gark bolan, soňam naşyja bedenleri kenara zyňlan Aýlanjyklaryň sessiz nalalary gulagynda şaňlaýar.

Bu duşmançylykdan we zir-zibilden doly uruşlaryň öldüren ganly gözýaşlary bilen mazarda ulalmagyna garaşýan çagalardan çykýan hasratly pyganlar bilen irkilýärin!



Fotosurat: Muhammet Abed / AFP

**«Hemme zady sygyrdyňyz-da, bir biziň kiçijik bedenlerimizi şu rehimsiz dünýäňize sygyrmadyňyz! Walla, Allatagalamyza merhemetsizligiňizi aýdyp bereris, zalymlygyňyzy şikaýat**

**ederis»** diýip bireýýäm gurap giden wyždanlarymyza tükürýärler!

Olary ýakan hasratyň dowzahynda gyzdyrylan hanjar sünjülyär bagryma.

Birem entek jynsny-da anyklap bolmajak ýaşdaka jynsy zorluga duçar bolan biçäre çagajyklar öňümden çykýar.

Ýürekbulanjy günäniň gurbany bolan gününden bäri saklaýan soňsuz utançdyr namysynyň astynda her gün biraz ezilýän eýjejik bedenleri bilen gözlerime seredýärler.

«Heý utanmadyňyzmy meniň çaga gözlerimden? Näme islediňiz garawsyz galan naşyja bedenimden?» diýip, rehim-şepagatsyz azgyn ruhlarymyza tükürýärler!

Näzik ýürekli bir adamyň aýdyşy ýaly:

*«Çagalary ürküzilen dünýäniň deňizleri mawy bolanda nä, bolmanda nä.*

*Şu gün çagalaryň gözünden akan her damja ýaş ertir jemgyýetleriň başyna ýagjak harsañ daş bolar.*

*Çagalarymyz aglaýar we biz henizem tümlükde...*

*Çagalarymyzyň ürküzilmeyän dünýäsini arzuw etmek bilen...*

*Ýaşasyn çagalar!»*

Ibrahim ALTUN,

«Pencere» žurnalyň baş redaktory.

Şişenbe, 21.11.2023 ý. Oýlanmalar